

Bazylika Katedralna pw. Narodzenia NMP:

Pierwsza świątynia, która powstała w tym miejscu datowana jest na ok. 1120 r., natomiast pisemna wzmianka na jej temat pochodzi z bulli papieskiej Eugeniusza III z **1148 roku**. XIII w. to okres niepokojów na ziemiach małopolskich i w czasie tym dochodzi do wielokrotnych napaści na miasto, w których ucierpiał również kościół. **Romańska świątynia zmieniona** została **we wczesnogotycką kolegiatę** Narodzenia NMP. Za datę powstania **gotyckiej kolegiaty** uznaje się natomiast **rok 1360**. **Potop szwedzki** w XVII w. spowodował **zniszczenia kościoła**, w wyniku których ucierpiał przede wszystkim dach i część sklepienia nad prezbiterium. **XVIII w.** to przede wszystkim prace **we wnętrzu bazyliki**, które zyskało **charakter barokowy**. W **1818 r.** kolegiatę Najświętszej Maryi Panny bullą Piusa VII, **podniesiono do godności katedry**, zaś w **roku 1960** papież Jan XXIII wyniósł świątynię **do godności bazyliki mniejszej**. Sandomierska świątynia powstała na planie trójnawowej bazyliki, z szeroką nawą główną oraz dwiema węższymi bocznymi. W bazylice zachwyca monumentalne gotyckie sklepienie krzyżowo-żebrowe ze zwornikami, na których znajdują się herby ziem dawnego królestwa polskiego. W prezbiterium podziwiać można wspaniałe **polichromie bizantyjskie** pochodzące z **XV w.** i obrazujące sceny z życia Chrystusa i Maryi – to jedno z czterech tego typu polichromii zachowanych w Polsce. Uwagę zwraca również wspaniałe zdobiony **barokowy chór**, na którym znajdują się XVII- wieczne organy.

Kościół św. Jakuba:

Jedyna zachowana budowla z pierwotnej zabudowy miasta datowana na lata 1226-1250. Warto zwrócić uwagę na zachowane romańskie zdobnictwo

ścian zewnętrznych, a przede wszystkim na charakterystyczny, ceglany portal od strony północnej.

Wąwóz Królowej Jadwigi:

Za murami Starego Miasta znaleźć można miejsca niezwykle atrakcyjne turystycznie. Należą do nich **lessowe wąwozy** otaczające Sandomierz. Najpiękniejszym z nich jest Wąwóz Królowej Jadwigi o **długości ok. 500 m**.

Dopelnieniem zwiedzania Sandomierza jest wycieczka piesza w **Góry Pieprzowe**, gdzie znajduje się cudownej urody „Rosarium” oraz wspaniały widok na miasto.

WARTO ZOBACZYĆ:

- 1 Koprzywnica:**
 - opactwo Cystersów
- 2 Sandomierz:**
 - Brama Opatowska z której rozciąga się wspaniały widok na Stare Miasto
 - zachodnie skrzydło wspaniałego Zamku
 - renesansowy ratusz
 - Bazylika pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny
 - Podziemna Trasa Turystyczna-labirynt ponad 30-stukorytarzy, piwnic i komór
 - tajemniczy lessowy Wąwóz Królowej Jadwigi
 - Kościół św. Jakuba
 - Góry Pieprzowe

Autorzy zdjęć: Anna Drzewiecka, ...
Tekst: Kazimierz Micorek, redakcja tekstu: Agencja Planet PR
Wydawca: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego,
ul. Sciegiennego 2, 25-033 Kielce, tel. 041 361 80 57
www.rot.swietokrzyskie.travel

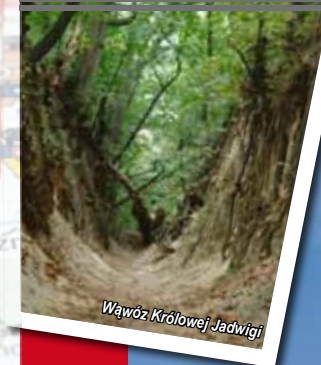
WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Wydawnictwo współfinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego dla rozwoju województwa świętokrzyskiego.

Polska perła architektury

Wąwóz Królowej Jadwigi

Sandomierz

PRZYSTANEK ŚWIĘTOKRZYSKIE

1 Koprzywnica

Położona w dolinie rzeki **Koprzywniki** miejscowość znana jest przede wszystkim dzięki rezydującym tu kiedyś **cystersom**. Już z daleka widać charakterystyczną barokową wieżę kościoła górującą nad okolicą. **Klasztor ufundowany** został w **1185 r.** przez Mikołaja Bogorię z pobliskich Skotnik z przeznaczeniem dla sprowadzonych z Burgundii na te tereny w XII w. Cystersów. **Kres ich działalności** położyła kasata klasztoru w **1819 r.** Ważnym wydarzeniem był powrót utraconych **relikwii patrona** świątyni **św. Floriana**. W 1995r. miało miejsce uroczyste sprowadzenie relikwii z kościoła św. Floriana na krakowskim Kleparzu.

Do czasów współczesnych zachowały się **kościół pw. NMP i św. Floriana** oraz **wschodnie skrzydło klasztoru**. Kościół powstał w latach **1207-1218**, a przebudowywany był dwukrotnie – w XVII i XVIII w. Ma on formę trójnawowej bazyliki z nawą poprzeczną. Uwagę zwraca **sklepienie krzyżowo-żebrowe** oraz półkolumny ornamentowane motywami roślinnymi i geometrycznymi. Cennym zabytkiem kościoła jest **ołtarz główny z XVII w.** ufundowany przez Zbigniewa Oleśnickiego, w którym znajduje się **piękny obraz z 1646 r.** ukazujący Wniebowzięcie NMP, pędzla Bartłomieja Strobla. W zachowanym, wschodnim skrzydle klasztoru, zachował się **kapitułarz** – obszerna sala, której krzyżowo-żebrowe sklepienie wspiera się na dwóch kolumnach.

2 Sandomierz

W zakolu Wisły, w miejscu gdzie San wpada do Wisły, tam gdzie wypiętrzają się Góry Pieprzowe, we wczesnym średniowieczu powstała osada dająca początek Sandomierzowi. O jego istnieniu już przed wiekami pisało wielu, m. in. podróżnik Ibrahim ibn Jakub w X wieku, kronikarze - Gall Anonim i Wincenty Kadłubek. Sama nazwa miasta kojarzona jest na wiele sposobów, łącząc legendy i fakty. Jedne mówią o Sędomirze, który przybył z dalekich Moraw ze swoimi ludźmi i tu się osiedlił, inne zaś łączą fakt, że to właśnie tutaj „San domierza do Wisły”. Prowadzone na tych terenach **wykopaliska potwierdziły osadnictwo datowane od epoki neolitu** (5200 p.n.e. – 1700 p.n.e.). W późniejszych czasach ziemie te zamieszkiwało **słowiańskie plemię Łędzian**.

Na **rozwój miasta** wpływ miało nie tylko **korzystne usytuowanie** nad Wisłą i Sanem, które stanowiły **dogodne szlaki komunikacyjne**, ale przede wszystkim **urodzajne gleby lessowe**, które sprzyjały rozwojowi rolnictwa. We wczesnym średniowieczu Sandomierz był **jednym z najważniejszych ośrodków gospodarczych i duchowych kraju**. Był przystanią na szlaku handlowym ciągnącym się z południa, z Cesarstwa Rzymskiego, przez Kraków do Halicza i Kijowa.

Opactwo Cystersów w Koprzywnicy

wstają **liczne winnice i sady**, żyzna gleba rodzi wyśmienite plony, z których najsłynniejsza – pszenica sandomierska, transportowana jest drogą wodną, podobnie jak wiele innych produktów rolnych i leśnych. To również **okres największej świetności Sandomierza** – powstają pierwsze budynki w stylu renesansowym, a przykładem jest zamek i mieszczkańskie kamieniczki, czyniąc z miasta **prawdziwą perłę architektury**. Wzrost liczby mieszkańców, a tym samym i domów, powoduje, że zabudowania zaczynają wykraczać poza obręb murów miasta. **Powstają** więc usytuowane przy bramach **cztery przedmieścia**: Opatowskie, Zawichojskie, Krakowskie i Rybitwy.

Okres prężnego rozwoju miasta zatrzymał **potop szwedzki**. **Zniszczony został zamek** oraz liczne zabudowania miejskie i gospodarcze. W czasie rozbiorów znaczenie Sandomierza znacznie słabnie, zepchnięte zostaje do roli miasta pogranicznego pomiędzy zaborem rosyjskim i austriackim.

Czas działań wojennych 1939 r., jak i okres okupacji nie przyniosły poważniejszych zniszczeń miastu. Natomiast od 1940 r. mieszkańcy Sandomierza byli masowo wywożeni na roboty przymusowe. Łapanki i egzekucje były zjawiskiem powszechnym. **W 1942 roku** w Sandomierzu utworzone zostało **getto dla ludności żydowskiej** i dokonano całkowitej likwidacji dzielnicy żydowskiej. Od początku wojny w okolicach Sandomierza działał **oddział partyzancki „Jędrusie”**, na którego czele stanął **Władysław Jasiński**.

Po wojnie rozpoczęła się intensywne rozbudowa Sandomierza. O ogromnym problemem dla miasta stały się powstałe przed wiekami podziemne piwnice kupieckie, korytarze i kanały, które zaczęły się zapadać i osuwać. Szczególnie niebezpieczne osuwisko powstało w 1967 r. Od tego momentu rozpoczęto na szeroką skalę roboty konserwacyjno-remontowe.

Urozmaicona rzeźba terenu i otaczające Sandomierz **wzgórza**, stwarzają wiele możliwości oglądania miasta z różnych stron i punktów widokowych. Walory przyrodnicze oraz bogata historia Sandomierza czyni z tego miasta miejsce o wyjątkowych walorach krajoznawczo-poznawczych.

Po zjednoczeniu państwa polskiego przez Władysława Łokietka dawne Księstwo Sandomierskie przekształcone zostało w **województwo sandomierskie**. W czasach panowania Kazimierza Wielkiego miasto otoczone zostało murami obronnymi z czterema bramami, z których do dziś zachowała się tylko jedna – Brama Opatowska. W końcu XIV wieku wybudowany zostaje pierwszy ratusz. **Wiek XV** to okres **nasilenia się handlu zbożem**, co sprawia, że Sandomierz rozwija się bardzo dynamicznie. **Wiek XVI** to dalszy rozwój miasta i okolic -

Brama Opatowska:

Jedyna zachowana brama z czterech, które powstały w **II poł. XIV w.**, kiedy to Kazimierz Wielki otoczył miasto murem obronnym. **Ceglana baszta** jest **kwadratowa**, zwieńczona **renesansową attyką**. Na górze znajduje się taras widokowy, z którego rozpościera się **piękny widok na Stare Miasto**.

Zamek:

Wniesiony został, podobnie jak mury obronne, **za rządów Kazimierza Wielkiego**. Położony jest na Wzgórzu Zamkowym i powstał w miejscu istniejącego tu w X w. grodu. Przebudowa w XVI w. nadała mu **renesansowy charakter**. O ogromnym zniszczeniu uległ w czasie **potopu szwedzkiego**, kiedy to został wysadzony w powietrze. Zachowało się jedynie **zachodnie skrzydło zamku**. Od I poł. XIX w. aż do lat 50-tych XX w. znajdowało się w nim więzienie, zaś obecnie jest siedzibą **Muzeum Okręgowego**.

Zamek w Sandomierzu

Ratusz:

Znajduje się **na samym środku sandomierskiego rynku**. **Powstał w XIV w.** jako budowla gotycka, natomiast w kolejnych wiekach **uległ rozbudowie**, która uczyniła z niego **przykład architektury renesansowej**. Z XVI w. pochodzi **jedna z najpiękniejszych attyk w Polsce** zakrywających dach. W XVII w. do elewacji zachodniej dobudowano wieżę. Obecnie znajdują się tu **ekspozycje Muzeum Okręgowego** oraz Urząd Stanu Cywilnego.

Podziemna trasa turystyczna:

Trasa ta **ma długość 470 m**, prowadzi pod 8 kamieniczkami, pod ulicami: Opatowską, Oleśnickich i Bartolona oraz pod Rynkiem. Obejmuje **34 komory** (korytarze, komory, piwnice) znajdujące się **na różnych poziomach**. Najgłębsze wyrobiska znajdują się na głębokości 12m pod płytą Rynku.